NATIONAL NETWORK FOR CHILDREN

Karin Dom

PROGRAM VČASNEJ INTERVENCIE NADÁCIA KARIN DOM

Informačný materiál o modeli práce a prevádzke služieb

Vypracovanie tohto informačného materiálu si zadala Národná sieť pre deti (National Network for Children) v rámci projektu ***Putting the Puzzle Together: Udržateľnosť rodinne orientovaného prístupu a včasnej intervencie v Bulharsku– II,*** *a pripravila ho* ***Magdalena Tsoneva, Nadácia Karin Dom.***

Projekt, ktorý v posledných troch rokoch realizuje Národná sieť pre deti v spolupráci s mimovládnymi organizáciami a miestnymi samosprávami, podporuje grantom Nadácia inštitútu otvorenej spoločnosti (Foundation Open Society Institute) v spolupráci s Programom raného detstva Nadácie otvorenej spoločnosti (Early Childhood Program of the Open Society Foundations).

Účelom projektu je informovať širokú verejnosť, vládne inštitúcie a miestne samosprávy o potrebe včasnej intervencie a prístupu zameraného na rodinu pri podpore malých detí s vývinovými ťažkosťami a postihnutiami a taktiež ich rodín, ako aj podporovať existujúce osvedčené postupy poskytovateľov sociálnych služieb v tejto oblasti.

Cieľom Národnej siete pre deti je zabezpečiť existenciu plne riadeného a funkčného Národného systému intervencie v ranom detstve (National System for Early Childhood Intervention), ktorý ponúka vynikajúce personalizované a intenzívne podporné služby rodičom a malým deťom, ktoré sú ohrozené, majú vývinové ťažkosti, zdravotné postihnutie alebo problémy so správaním, alebo potrebujú podporu v oblasti duševného zdravia.

Publikácia Národnej siete pre deti

August 2020

58, Vitosha Blvd., 4.posch.
1463 Sofia
Telefón/fax: +359 2 988 82 07, +359 2 4444 380
office@nmd.bg
www.nmd.bg
facebook.com/nmdbg

Dizajn a predtlač: Taralezh EOOD

Obsah

I. ZÁKLADNÉ POJMY 2
1. Čo je Intervencia v ranom detstve (ECI)? 2
2. Ciele a úlohy služieb intervencie v ranom detstve 3
3. Intervencia v ranom detstve Nadácie Karin Dom - poslanie, ciele, zásady 3

II. ORGANIZÁCIA SLUŽIEB PROGRAMU INTERVENCIE V RANOM DETSTVE NADÁCIE KARIN DOM 6
1. Cieľová skupina, kapacita a používatelia 6
2. Zamestnanci služby 7
3. Štandardy poskytovania služieb 8
4. Hlavné podporné činnosti poskytované Službou včasnej intervencie 9
4.1. Návštevy v domácnosti mobilným tímom Konzultantov včasnej intervencie 9
4.2. Rodičovské skupiny pre vzájomnú pomoc a podporu 10
4.3. Individuálne poradenstvo pre rodičov poskytované psychológom 11
4.4. Neformálna sieť rodičov 12
4.5. Stretnutia detí a rodičov 12
4.6. Podpora dojčenia 13
4.7. Knižnica hračiek 13
4.8. Zdrojová knižnica s knihami a hračkami 13
4.9. Informačné a školiace činnosti 14
5. Umiestnenie a vybavenie 15
5.1. Miesto poskytovania služby 15
5.2. Priestory a vybavenie na poskytovanie služieb 15
6. Podmienky a postup využívania Služby včasnej intervencie 15
6.1. Odporúčanie na Službu včasnej intervencie 15
6.2. Zaradenie do Programu včasnej intervencie 17
6.3. Kritériá oprávnenosti na využívanie Služby 17
7. Organizácia Programu včasnej intervencie 18
7.1. Práca na prípade 18
7.2. Frekvencia poskytovania služieb 20
8. Ukončenie Programu 20
9. Dokumentácia 21
10. Budovanie siete partnerstiev 23
11. Rozpočet a zdroje financovania 25
12. Kontrola kvality a dohľad nad službou 25

III. EFEKTÍVNOSŤ REALIZÁCIE MODELU INTERVENCIE V RANOM DETSTVE NADÁCIE KARIN DOM 27

IV. DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY PRE DETI A RODINY
Dva príklady z praxe 29

V. PRÍNOSY PRE KOMUNITU 32

VI. VÝZVY V OBLASTI INTERVENCIE V RANOM DETSTVE V BULHARSKU 34

VII. ODPORÚČANIA TÝKAJÚCE SA ROZVOJA SLUŽIEB INTERVENCIE V RANOM DETSTVE 36

I. Základné pojmy

1. Čo je Intervencia v ranom detstve?

Intervencia v ranom detstve (ECI), skrátene Včasná intervencia, je súbor koordinovaných interdisciplinárnych služieb poskytovaných malým deťom v ohrození, deťom s vývinovým oneskorením alebo zdravotným postihnutím a ich rodinám s cieľom podporovať a stimulovať vývoj dieťaťa a pomáhať mu so sociálnym začlenením. Dôležitá súčasť služieb je zameraná na včasné zistenie zdravotného postihnutia a na poskytnutie podpory rodine pri zmierení sa s takýmito správami a na prispôsobenie sa osobitným potrebám dieťaťa.

Služby sa zameriavajú na dieťa aj na jeho rodinu, pričom podpora rodiny má kľúčový význam. Dieťa sa rozvíja v rodine a pomocou rodiny prostredníctvom každodenných kontaktov a interakcií s prostredím a ľuďmi okolo neho. V tomto zmysle je dôležitá súčasť procesu včasnej intervencie zameraná na podporu rodičov pri získavaní vedomostí a zručností a taktiež sebaistoty s cieľom uľahčiť a stimulovať vývoj ich dieťaťa v jeho známom prostredí.

2. Ciele a úlohy služieb Intervencie v ranom detstve

Včasná intervencia sa snaží čo najskôr poskytnúť podporu deťom s vývinovými problémami alebo zdravotným postihnutím a taktiež ich rodinám, aby deti mohli naplno rozvíjať svoje schopnosti a začleniť sa do spoločenského života svojej komunity.

Hlavné ciele včasnej intervencie sú:

- včasná identifikácia detí ohrozených vývojovými problémami alebo postihnutím;
- podpora rodičov pri prijímaní správ o diagnóze ich dieťaťa a pri prispôsobovaní sa potrebám dieťaťa;
- podpora členov rodiny pri rozvíjaní vedomostí a zručností s cieľom uľahčiť a stimulovať vývoj dieťaťa;
- podpora detí v ohrození, detí s vývinovými problémami alebo zdravotným postihnutím poskytovaním individualizovaných služieb - psychologických, rehabilitačných, sociálnych, lekárskych;
- podpora pri vytváraní dlhodobého stabilného a bezpečného vzťahu rodiča a dieťaťa a predchádzanie riziku opustenia dieťaťa;
- maximálne využitie neuroplasticity a citlivých období vo vývoji v ranom detstve v záujme kompenzácie zdravotného postihnutia a rozvoja potenciálu dieťaťa.

3. Intervencia v ranom detstve Nadácie Karin Dom - poslanie, ciele, zásady

Nadácia Karin Dom rozvíja svoj Program včasnej intervencie od jesene 2010 prispôsobením modelu služieb Intervencie v ranom detstve (ECI) používaného v Kanade a USA. Program bol spustený s finančnou podporou Inštitútu otvorenej spoločnosti (Open Society Institute) so sídlom v Londýne. Karin Dom využíva odborné znalosti kanadských školiteľov, ktorí poskytli trojtýždňové školenie pre tím, a amerických dobrovoľníkov pracujúcich v službách Intervencie v ranom detstve. Judith Newman, zakladateľka a riaditeľka programu Early Childhood CARES na Oregonskej univerzite v USA, je našou dlhoročnou konzultantkou.

V júli 2013 bolo mesto Varna prvou bulharskou samosprávou, ktorá uznala Službu včasnej intervencie ako činnosť delegovanú mestom a podpísala zmluvu s Nadáciou Karin Dom na poskytovanie sociálnych služieb v *Centre včasnej intervencie pre prevenciu oneskoreného vývoja detí so zdravotným postihnutím (Centre for Early Intervention for Prevention of Developmental Delays in Children with Disabilities)* s kapacitou 40 miest a príslušným financovaním.

V tomto texte sa výrazy „Program včasnej intervencie" a „Centrum včasnej intervencie" používajú zamenitel'ne.

Poslanie Programu včasnej intervencie Nadácie Karin Dom je: poskytovať včasnú pomoc rodičom detí so špeciálnymi potrebami, aby rodičia mohli získať vedomosti a zručnosti, ktoré im umožnia podporovať a stimulovať rozvoj svojho dieťaťa pre jeho zmysluplnejší život.

Ciele Programu sú:

- poskytovať služby v domácnostiach s dojčatami a malými deťmi s vývojovými problémami alebo so zisteným zdravotným postihnutím;
- poskytovať včasnú podporu a intervenciu v domácnosti prostredníctvom rodiny a spolu s rodinou;
- šíriť osvedčené postupy.

Charakteristickou črtou tejto služby je prijatie dvoch základných princípov:

1. Prístup zameraný na rodinu

Táto filozofia sa uplatňuje vo všetkých stránkach našej organizácie. Prístup zameraný na rodinu v rámci Intervencie v ranom detstve, je definovaný ako súbor hodnôt, postojov a prístupov k službám pre deti so špeciálnymi potrebami a ich rodinám. Prístup zameraný na rodinu uznáva jedinečnosť každej rodiny; stálosť rodiny v živote dieťaťa; to, že členovia rodiny sú odborníkmi na svoje dieťa. Prístup zameraný na rodinu zohľadňuje silné stránky a potreby všetkých členov rodiny. V tomto partnerstve sa vytvára dôverný vzťah; ciele, na ktorých sa má pracovať, stanovuje rodina a tak rodičia a odborníci pracujú spoločne, v zhode a rovnakým smerom.

Prínosy, ktorých sme svedkami pri uplatňovaní tohto prístupu, sú tak pre deti, ako aj pre rodinu. Deti preukazujú pokrok vo svojom vývoji, dosahujú stanovené ciele a rozvíjajú užitočné zručnosti využiteľné v každodennom živote. Rodičia sa dozvedia viac o vývoji svojho dieťaťa; úroveň ich stresu a úzkosti sa znižuje; cítia sa ako rodičia kompetentnejší a získavajú sebadôveru a pocit kontroly nad svojím životom. Ďalším dôležitým aspektom je, že keď takto pracujeme s rodinami, zvyknú si na tento prístup a sú pripravené spolupracovať s terapeutmi a pedagógmi a aktívne sa zúčastňovať terapeutického procesu a procesu prípravy, keď deti prechádzajú k iným službám.

2. Práca v prirodzenom prostredí dieťaťa

Prirodzené prostredie predstavuje prostredie, ktoré je pre dieťa známe, a je spojené s jeho rovesníkmi bez akýchkoľvek špeciálnych potrieb; zahŕňa domov, jasle a materskú školu, centrá voľnočasových aktivít, ihriská a ďalšie zariadenia, kde sa deti spolu hrajú a komunikujú. Poskytovanie domácich služieb pre deti umožňuje zosúladiť Službu s prostredím, denným režimom dieťaťa, jeho hračkami a obľúbenými zábavami. Deti sa učia prostredníctvom hry, každodenných aktivít a interakcií s ľuďmi, ktorí sa o ne každý deň starajú. Týmto spôsobom staviame na silných stránkach dieťaťa a umožňujeme získavanie zručností užitočných pre dieťa v jeho každodennom živote.

II. Organizácia služieb Programu intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom

1. Cieľová skupina, kapacita a používatelia

1.1. Cieľová skupina

Sociálna služba *Centrum včasnej intervencie* (Early Intervention Centre) je určená pre deti vo veku od 0 do 3 rokov, ktoré sú zdravotne postihnuté alebo sú v ohrození, že sa u nich postihnutie vyvinie alebo majú inú špeciálnu potrebu ovplyvňujúcu ich vývoj.

Služba sa zameriava na tieto cieľové skupiny:

- Rodiny s deťmi vo veku od 0 do 3 rokov, ktoré sú ohrozené rizikom vývojových ťažkostí alebo zdravotného postihnutia, vrátane nízkej pôrodnej hmotnosti a predčasne narodených detí;

- Rodiny s deťmi vo veku od 0 do 3 rokov, ktoré majú oneskorený vývoj v jednej alebo viacerých oblastiach vývoja (kognitívna, motorická, rečová, sociálno-emocionálny vývoj);
- Rodiny s deťmi vo veku od 0 do 3 rokov s diagnostikovaným zdravotným postihnutím.

1.2. Kapacita

Sociálna služba *Centrum včasnej intervencie* bola spustená s kapacitou 40 miest. Služba sa poskytuje na základe rozhodnutia mestského zastupiteľstva vo Varne a na základe príkazu primátora mesta Varna a na základe zmluvy medzi poskytovateľom a mestom Varna o poskytovaní sociálnych služieb.

1.3. Používatelia služby

„Používateľom" je každé dieťa a jeho / jej rodičia / zákonní zástupcovia, s ktorými je uzatvorená zmluva o poskytovaní služieb.

Patria sem aj používatelia, ktorí sa na poskytovateľa služieb obrátili bez toho, aby museli deklarovať svoju potrebu Oddeleniu ochrany detí.

2. Zamestnanci služby

Počet zamestnancov, ich kvalifikácia a skúsenosti musia zaručovať kvalitné a včasné poskytovanie služieb intervencie v ranom detstve. **Tím bol zostavený z odborníkov označovaných ako Konzultanti včasnej intervencie.**

Konzultanti:

- Sociálny pracovník – 1
- Psychológ – 1
- Rehabilitátor/kinezioterapeut – 1
- Logopéd – 2

Ostatní zamestnanci:

- Účtovník
- Šofér

Externí odborníci:

- Psychológ, ktorý uľahčuje skupinám rodičov vzájomnú pomoc a podporu (z Nadácie Karin Dom)
- Psychológ poskytujúci individuálne poradenstvo rodičom (z Nadácie Karin Dom)
- Certifikovaní poradcovia pri dojčení (mimo Nadácie Karin Dom)

Štruktúra personálu a počet zamestnancov v Centre včasnej intervencie zabezpečuje vykonávanie podporných činností. S cieľom zaručiť kvalitu poskytovaných služieb je možné pohotovo využiť externých odborníkov, ktorí sa zapoja svojimi odbornými znalosťami v závislosti od potrieb používateľov.

Tím úzko spolupracuje s odborníkmi z rôznych mestských a vládnych štruktúr, poskytovateľmi sociálnych služieb a odborníkmi v oblasti zdravotníctva.

3. Štandardy poskytovania služieb

Prístup zameraný na rodinu.

Služby včasnej intervencie sa zameriavajú na posilnenie potenciálu a zdrojov rodiny s cieľom stimulovať vývoj malého dieťaťa. Sú plánované a realizované za aktívnej účasti rodičov a sú v súlade s potrebami, očakávaniami a hodnotami, ktoré rodičia vyjadrili. Počas celého procesu sú rodičia a rodiny, vrátane širšej rodiny, aktívnym a vedúcim hráčom a rovnocenným partnerom odborníkov. Partnerstvo medzi rodinou a odborníkmi je najdôležitejším faktorom úspechu poskytovaných služieb. Vzťah medzi poskytovateľmi a rodinou je založený na vzájomnej dôvere, rešpekte, úprimnosti, otvorenej komunikácii a spoločnom rozhodovaní. Odborníci rešpektujú a podporujú rozhodnutia rodiny.

Interdisciplinárny prístup.

Včasná intervencia znamená zapojenie rôznych odborníkov, prácu v interdisciplinárnom tíme a koordináciu ich úsilia v záujme uspokojenia komplexných potrieb dieťaťa a rodiny v súlade s individuálnym programom. V rámci interdisciplinárneho prístupu spolupracujú rodičia a členovia tímu s rôznym odborným zameraním, ktoré presahuje rámec ich konkrétnych špecializácií a tradičných profesionálnych úloh.

Mobilita služieb.

Služby včasnej intervencie sa čo najviac snažia priblížiť rodinám a deťom a poskytujú sa výlučne v ich prirodzenom prostredí. Aktívna pomoc má hlavnú úlohu; umožňuje individualizovaný prístup ku každému dieťaťu a rodine s prihliadnutím na ich špecifické potreby a zdroje.

Prístupnosť.

Služby sú prístupné pre všetkých bez ohľadu na ich etnický pôvod, náboženské vyznanie alebo spoločenské postavenie. Služby sú dostupné - s nulovými alebo minimálnymi nákladmi pre rodinu.

Flexibilita.

Služby sa prispôsobujú individuálnym potrebám detí a rodín. Odborníci sú flexibilní v otázkach:

- času - služby sú poskytované vo flexibilných časových intervaloch a s rôznou frekvenciou;
- rolí - odborníci sa navzájom nahrádzajú a dopĺňajú a idú nad rámec svojich úzkych špecializácií s cieľom uspokojiť komplexné potreby detí a rodín;
- výberu - odborníci sú flexibilní, pokiaľ ide o výber prostriedkov a spôsobov podpory.

4. Hlavné podporné činnosti poskytované Službou včasnej intervencie

4.1. Návštevy v domácnosti mobilným tímom Konzultantov včasnej intervencie

Službu poskytuje multidisciplinárny tím v prirodzenom prostredí dieťaťa. Návštevy sú zamerané na podporu rodiny pri využívaní odporúčaných stratégií uľahčujúcich učenie sa a rozvoj dieťaťa ako súčasti ich každodenného života. Z tohto dôvodu je počas návštev veľmi dôležité, aby bol rodič alebo hlavný opatrovateľ prítomný a aktívne sa zapájal.

Návštevy v domácnosti sa uskutočňujú dvakrát mesačne alebo častejšie, ak je to potrebné. Konzultanti včasnej intervencie na konci každého týždňa pripravia harmonogram plánovaných návštev v domácnosti.

Počas návštev v domácnostiach konzultanti:

- Predstavia rodine službu *Centrum včasnej intervencie* a aktivity, ktoré ponúka;
- Vykonajú špecializované posúdenie potrieb a silných stránok dieťaťa prostredníctvom dotazníkov týkajúcich sa rodiny a vývoja dieťaťa. Spoločne si stanovia jednotné ciele pre partnerskú spoluprácu;
- Vyplnia formulár o návšteve v domácnosti; za účasti rodiny vypracujú individuálny plán služieb v súlade so špecifickými potrebami dieťaťa a cieľmi rodičov;
- Názorne ukážu, zaškolia a navrhnú rodine stratégie a činnosti, ktoré sú dôležité pre dosiahnutie cieľov. Rodina, počas návštevy v domácnosti, vždy skúša aktivity s dieťaťom;
- Poskytujú hračky a knihy z knižnice, ktoré zodpovedajú individualite a vývojovej úrovni dieťaťa a pomáhajú rodine využívať ich vhodným a funkčným spôsobom;
- Spoja rodinu s podpornou sieťou: inými rodičmi, lekármi, agentúrami a servisnými jednotkami, jasľami a materskými školami, inými komunitnými službami.

Príspevok rodičov

„Už len informácia lekárov o ich podozrení, že moje dieťa má Downov syndróm, bola pre mňa šokom. Dostalo sa mi mnohých odsudzujúcich pohľadov; jeden z pediatrov sa ma dokonca opýtal (...), prečo som sa rozhodla porodiť dieťa, keď som už poznala výsledky vyšetrenia? Bola som šokovaná, veľmi zmätená a rozrušená. Stále som plakala a premýšľala, čo sa to deje v našom živote. Prečo práve my? Čo teraz budeme robiť? Ako budeme odteraz pokračovať v našom živote? Zvládneme to?

Povedala som si, že je čas, aby som sa pozbierala. Život ide ďalej a naše malé dieťa na nás záviselo. Bolo dieťa ako všetky ostatné; (...) bolo zdravé; všetko videlo a počulo a potrebovalo ma. Začala som hľadať informácie o Downovom syndróme a o tom, čo by som mohla urobiť pre naše malé bábätko. O Karin Dom som sa dozvedela od kamarátky a rozhodla som sa na nich obrátiť so žiadosťou o pomoc a radu. Môj syn mal v tom čase 23 dní. Už na druhý deň ma kontaktovali a dohodli sme sa na návšteve u nás doma. Nemohla som uveriť, že sa to všetko udialo tak rýchlo. Takto som spoznala Konzultantov včasnej intervencie - rehabilitátora, logopéda a psychológa, o ktorých si stále myslím, že sú tými najlepšími špecialistami.

Nastúpili sme do Programu včasnej intervencie a začali sa diať zmeny. Myslím si, že sú to nesmierne dobrosrdeční a veľmi zanietení ľudia. K môjmu malému slniečku sa správajú veľmi dobre - objímajú ho, hrajú sa s ním, učia ho veľa vecí. Odporučili nás na vyšetrenia k zdravotníckym špecialistom a poskytli nám informácie o iných rodinách s dieťaťom, ako je to naše. Odkázali nás na neďaleké centrum starostlivosti o deti, kde by nám mohli pomôcť s podporou rozvoja nášho dieťaťa.

Rossen robil pokrok v mnohých aspektoch a teraz sa veľmi nelíši od ostatných detí. Onedlho začne chodiť, dokáže povedať niekoľko slov a je to zvedavé a nezbedné dieťa. Každý deň nám prejavuje svoju lásku a obdarúva nás svojím žiarivým úsmevom. Ani na chvíľu neľutujeme, že nám vstúpil do života. Je pre nás pokladom, robí nás trpezlivejšími a ukazuje nám svet svojimi očami. On a jeho starší brat sú naším šťastím a dávajú našej rodine pocit úplnosti a jednoty."

Rossenova matka

4.2. Rodičovské skupiny pre vzájomnú pomoc a podporu

Ich stretnutia sprostredkúva kvalifikovaný psychológ/psychoterapeut.

Poskytujú príležitosť pre:

- Poskytovanie informácií, ktoré rodiny potrebujú na to, aby mohli prijať informované a nezaujaté rozhodnutia týkajúce sa ich detí;
- Podzbudenie rodiny, aby viedla zmysluplný a zdravý život tým, že prehodnotí emocionálne skúsenosti súvisiace s ich obavami o vývoj svojho dieťaťa;
- Kladenie dôrazu na dostupné zdroje a možnosti rodiny dosiahnuť želané výsledky;
- Povzbudenie rodičov, aby boli aktívnymi partnermi Konzultantov včasnej intervencie, aby rozvíjali svoje zručnosti s cieľom uspokojenia potrieb svojho dieťaťa.

Príspevok konzultantov

"Aby rodič dokázal prijať tempo pokroku svojho dieťaťa, musí prekonať svoju úzkosť, odpovedať si na svoje vnútorné otázky týkajúce sa prijatia stavu svojho dieťaťa. Mal som prípad, keď matka navštívila dvoch špecialistov a dieťaťu bola diagnostikovaná Generalizovaná vývojová porucha. Ale stále nerozumie, čo táto diagnóza znamená. Toto je dobrý príklad psychoemocionálneho prispôsobenia sa rodiča diagnóze, zamyslenia sa nad tým, čo to pre ňu znamená a či je schopná ju emocionálne a racionálne prijať, alebo to odmieta. Ide o dlhý proces sprevádzania a podpory rodiča. Odporučiť ju na zdravotníckych odborníkov, preložiť jej do zrozumiteľného jazyka, prečo jej dieťa nemôže hovoriť alebo jej nerozumie, čo má urobiť, aby sa zlepšila komunikácia v ich každodennom živote."

Konzultanti Programu Intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom

4.3. Individuálne poradenstvo pre rodičov poskytované psychológom

Cieľom poradenstva je:

- Zlepšiť pochopenie špecifického správania sa detí a identifikovať jeho príčiny a možnosti jeho zvládania;
- Zlepšiť pochopenie vekovo špecifických charakteristík alebo prejavov súvisiacich so zdravotným a duševným stavom dieťaťa a určiť spôsoby, ako uspokojiť jeho potreby;
- Motivovať rodičov k lepšej spolupráci na terapeutickom procese;
- Ponúknuť podporu rodinám počas životných kríz prostredníctvom posúdenia ich potenciálu a aktivácie prostriedkov zvládania;
- Usmerňovanie a podpora pri zvládaní výziev v oblasti výchovy, vzdelávania a terapie detí;
- Sledovať dynamiku stavu a správania sa dieťaťa v komunite a v rodine a získavať spätnú väzbu.

Príspevok konzultantov

"Rodičia často neočakávajú taký rýchly pokrok u svojho dieťaťa. Vidia však pokroky, zaznamenajú si ich a podelia sa o ne pri ďalšej návšteve v domácnosti. Sú veľmi spokojní a šťastní. Zveria sa, že nikdy nečakali, že dieťa urobí toľko krokov vpred vo svojom vývoji. Je to prípad, keď sa pokrok dosahuje ľahko. Sú však aj iné prípady, keď výsledky neprichádzajú tak ľahko a spontánne, keď si rodičia musia stanoviť realistické ciele. Matka dieťaťa menom P videla len to, ako sa jej dieťa líšilo od ostatných detí na ihriskách, a to ju veľmi odrádzalo. Stanovujeme si konkrétne ciele.

Keď sú ciele realistické a dosiahnuteľné, rodič sa cíti spokojný. Naše úsilie sme zamerali na puto medzi matkou a dieťaťom; matka sa zamyslela nad tým, čo chce s dieťaťom dosiahnuť, čo považovala za dôležité v tejto fáze. Matka sa veľmi angažovala; upriamila svoju pozornosť na dieťa a za 1 alebo 2 mesiace dosiahla svoje ciele. To jej veľmi pomohlo cítiť sa šťastnou a prežívať iným spôsobom puto medzi matkou a dieťaťom. Keď sa stala aktívnou a začala s dieťaťom pracovať, ciele sa splnili. Je veľmi dôležité, aby si rodičia uvedomili, že musia nahromadiť svoju silu vôle, mať na zozname úloh nejaké veci navyše, vynaložiť ďalšie úsilie v domácnosti, aby ich dieťa mohlo robiť pokroky."

Konzultanti Programu Intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom

4.4. Neformálna sieť rodičov

- Poskytuje rodinám možnosť spolupracovať, vymieňať si užitočné informácie, nadväzovať nové kontakty, chrániť práva svojich detí;
- Podporný rodič - skúsený rodič, na ktorého sa môžu ostatní rodičia obrátiť o radu alebo výmenu skúseností;
- Rodičia s funkciou Podporných rodičov sú špeciálne vyškolení tým najvhodnejším spôsobom, aby podporovali iných rodičov pri starostlivosti o ich vlastné deti.

Príspevok konzultantov

„Na podporu rodičov využívame osobný kontakt. Obraciam sa na matky, keď sa vyskytne podobný prípad, z hľadiska stavu dieťaťa alebo ťažkostí rodičov a pýtam sa tej konkrétnej matky, či by súhlasila s poskytnutím podpory inej matke, ak by ju o to požiadala. Keďže sme si vybudovali dôverný vzťah, vo väčšine prípadov rodičia súhlasia. Samotní rodičia sú v zásade veľmi ochotní, a keď majú dobrú skúsenosť a dobrý výsledok v práci s nami v rámci včasnej intervencie, získajú sebadôveru, ktorá im umožní slúžiť ako príklad pre niekoho iného. Pomáha im to tiež vidieť, kde sa nachádzajú a aký kus cesty už prešli."

Konzultanti Programu Intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom

4.5. Stretnutia detí a rodičov

Ich stretnutia sprostredkúvajú Konzultanti včasnej intervencie.

- Poskytujú príležitosti na spoločné aktivity rodičov a deti, ktoré sprostredkúvajú odborníci;
- Pripravujú deti na sociálne prostredie rozvíjaním príslušných zručností;
- Deti majú možnosť hrať sa a skúmať svet spolu s rodičmi;
- Vymieňajú sa informácie, skúsenosti a nápady, rozvíjajú sa kontakty a priateľstvá.

Príspevok konzultantov

„Deti prichádzajú na stretnutia so svojimi rodičmi a súrodencami a v malej skupine sa učia efektívnym sociálnym interakciám. Učia sa oddeliť od svojej mamy a robiť svoje prvé kroky v sociálnom prostredí. Veľmi často odporúčame takéto stretnutia, keď má dieťa čoskoro podstúpiť adaptačný proces v zariadení starostlivosti o deti. Dieťa sa učí pozdraviť, striedať sa v spoločných činnostiach, dodržiavať skupinové pravidlá, počkať, kým naň príde rad, keď chce konkrétnu hračku, vie ako si o ňu požiadať, rozvíjať motorické zručnosti. Aj pre rodičov je to veľmi užitočné; môžu sami vidieť, ako sa ich dieťa vyvíja v porovnaní s inými deťmi. Navrhujeme im, čo môžu doma s dieťaťom robiť, aby mu pomohli v tej či onej oblasti rozvoja. Tieto stretnutia im pomáhajú uvedomiť si potrebu socializácie. Keď sa rodič zapojí, znamená to, že je pripravený a urobí prvý krok smerom ku socializácii dieťaťa. Okrem toho toto stretnutie poskytuje dieťaťu a rodičovi štruktúru a pravidlá. Rodič vidí, že táto štruktúra a pravidlá poskytujú dieťaťu pocit bezpečia, dieťa je uvoľnenejšie, a keď vie, čo bude nasledovať, a veci sú predvídateľné, učí sa a rozvíja sa."

Konzultanti Programu Intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom

4.6. Podpora dojčenia

Podpora dojčenia je súčasťou služieb Programu včasnej intervencie, pretože dojčenie poskytuje novorodencovi a malému bábätku najlepší štart do plnohodnotného a zdravého vývoja. Proces dojčenia tiež prispieva k upevňovaniu puta medzi matkou a dieťaťom, čo má veľký význam v prípade rizika opustenia rodičom.

Podporu pri dojčení poskytujú Certifikovaní konzultanti pre dojčenie, ktorí vedú individuálne poradenské stretnutia v pôrodnici, telefonicky alebo v domácnosti rodiny. Konzultanti Intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom absolvovali školenie v oblasti poradenstva pri dojčení, pričom niektorí z nich sú Certifikovaní konzultanti pre dojčenie. To im umožňuje v prípade potreby poskytovať aj tento druh podpory v rámci návštev v domácnosti.

4.7. Knižnica hračiek

Knižnica hračiek je vybavená hračkami, ktoré podporujú rozvoj dieťaťa a zaručujú právo všetkých detí na hru. V knižnici sa môžu rodičia a deti hrať spoločne a využívať pritom užitočné rady a usmernenia odborníkov. Hračky v knižnici sú vyberané na základe vysokých bezpečnostných štandardov, ako aj ich prínosu v piatich rôznych oblastiach: rozpoznávanie, orientácia, sociálno-emocionálna oblasť a komunikácia.

4.8. Zdrojová knižnica s knihami a hračkami

Rodičia si môžu požičať špecializované knihy a hračky zo Zdrojovej knižnice s knihami a hračkami v Karin Dom, ktoré im pomôžu pri výchove ich detí.

4.9. Informačné a školiace aktivity

Táto časť práce súvisí s propagáciou tejto sociálnej služby medzi poskytovateľmi iných komunitných služieb, ako aj medzi širokou verejnosťou. Informačné aktivity sa realizujú formou internetových publikácií, publikácií v médiách, vydávania a šírenia brožúr atď. Súčasťou školení je aj organizovanie stretnutí a workshopov s partnermi, rodičmi, odborníkmi s cieľom informovať a zvyšovať ich povedomie o aktivitách, ktoré sa realizujú v rámci tejto sociálnej služby. Ich cieľom je organizovať školenia a vymieňať si skúsenosti s cieľom šíriť osvedčené postupy. Tím sa podieľa na iniciatívach ako Škola pre rodičov (School for Parents), Deň predčasne narodených detí (Day of Premature Children); organizuje tiež informačné stretnutia na témy vývoja dieťaťa a podpory intervencie v ranom detstve. Realizujeme školenia a propagačné kampane s cieľom pomôcť rozvoju služieb intervencie v ranom detstve v celej krajine.

Príspevok partnerov

„Denné centrum pre deti so zdravotným postihnutím (The Daycare Centre for Children with Disabilities) (DCCD), Svishtov je v prevádzke od roku 2008. Mala som tú česť a potešenie viesť túto službu od samého začiatku. Už vtedy, v tých prvých rokoch, keď sme s kolegami odborníkmi pracovali v Centre, sme si uvedomili, ako veľmi potrebujeme Program včasnej intervencie v rámci komunitných služieb, ktoré poskytujeme v meste Svishtov. Všetci vieme, že prvých 7 rokov v živote dieťaťa je veľmi dôležitých. Na druhej strane čelíme výzvam vyplývajúcim z postojov rodičov, ale aj mnohých kolegov - odborníkov, ktorí aj dnes stále tvrdia, že je dôležité, aby dieťa navštívilo odborníka a ten má "napraviť" veci, ktoré sú u tohto dieťaťa mimo normálu. Zatiaľ čo jednou z cenných vecí v rámci Služby včasnej intervencie je skutočnosť, že investuje do rodičovských schopností, do schopnosti rodiča porozumieť dieťaťu, byť jeho najbližším a prvým pomocníkom. A to je presne to, čo nám v službe DCCD chýbalo.

Roky sme študovali, čítali doplnkové informácie a to, čo sme videli v Programe Karin Dom, nám rozhodne ukázalo, že sme na správnej ceste, že uvažujeme správnym smerom. Mali sme možnosť zúčastniť sa rôznych školení v Karin Dom, sledovať sedenia, skupinové stretnutia a získali sme tak praktickú skúsenosť o obrovskom prínose tejto služby. To všetko nás v priebehu rokov motivovalo, aby sme vždy hľadali príležitosti a možnosti na spustenie takéhoto programu. Aj keď sme neboli zaradení do projektu MLSP, keď sa v Bulharsku začali spúšťať programy včasnej intervencie, nebol to pre nás dôvod, aby sme sa vzdali. Povedali sme si: „Budeme hľadať správny čas na jeho spustenie." Tu je dôležité vyzdvihnúť obrovskú úlohu primátora mesta Svishtov, pána Genča Genčeva, a našej zástupkyne primátora zodpovednej za sociálne služby, pani Dimitrovej, ktorú obaja zohrali; vďaka nim sa nám minulý rok podarilo podať návrh a získať schválenie projektu zameraného na prácu s rodinami bábätiek a malých detí do 6 rokov; v súčasnosti realizujeme tento projekt, v ktorom je mesto Svishtov partnerom Nadácie ECIP, Sofia. Všetky aktivity sa realizujú na území mesta. Nikto z nás nikdy nepochyboval, že táto služba bude vyhľadávaná a žiadaná; ale to, čoho sme doteraz svedkami, prekonáva naše očakávania. Mnoho rodín s rôznymi problémami, otázkami a výzvami vyhľadáva našu pomoc, našu podporu."

Temenuzhka Todorova, Vedúca DCCD, Svishtov

5. Umiestnenie a vybavenie

5.1. Miesto poskytovania služby

Služba sa poskytuje na území samosprávy mesta Varna, predovšetkým v teréne - v domácnostiach rodín, v pôrodniciach, neonatologických oddeleniach, na verejných miestach, v zariadeniach starostlivosti o deti, v Karin Dom. Rozsah a druh zahrnutých činností zodpovedá špecifickým potrebám detí a rodín. **Práca v teréne, pri ktorej sa služby poskytujú v domácnostiach rodín alebo v inom typickom prostredí, má hlavnú úlohu, pretože umožňuje individuálny prístup ku každému dieťaťu a rodine, zohľadňuje ich špecifické potreby a zdroje a pomáha budovať dôverný vzťah medzi rodinou a odborníkmi.**

Doplnkové služby Programu včasnej intervencie sa poskytujú v hlavnej budove Nadácie Karin Dom.

5.2. Priestory a vybavenie na poskytovanie služieb

Priestory zahŕňajú kanceláriu pre tím, miestnosť na skupinovú prácu s deťmi, rodičovský klub a knižnicu hračiek. Vybavenie tvorí zdrojová knižnica s detskými knihami a odbornou literatúrou pre rodičov; technické prostriedky a vybavenie - počítače, tlačiareň, mobilné telefóny. Na aktivity je zabezpečená doprava.

6. Podmienky a postup využívania Služby včasnej intervencie

6.1. Odporúčanie na Službu včasnej intervencie

Nahlásenie dieťaťa so zdravotným postihnutím, vývinovými ťažkosťami alebo dieťaťa ohrozeného opustením je prvým krokom v procese včasnej intervencie. Vyžaduje si to vytvorenie funkčného "systému nahlasovania" v rámci komunity, ktorý by mal zahŕňať všetky zainteresované strany a inštitúcie (vrátane organizácií, jednotlivcov a inštitúcií), ktoré sú v kontakte s deťmi v ranom detstve, vrátane rodičov a príbuzných, zdravotníckych zariadení a zdravotníckych pracovníkov v ambulantnej a ústavnej zdravotnej starostlivosti (všeobecní lekári, pediatri, zdravotnícki pracovníci v pôrodniciach atď.), sociálnych pracovníkov, zariadení starostlivosti o deti, poskytovateľov sociálnych služieb a mimovládnych organizácií.

Deti v službách podľa zdroja odporúčania

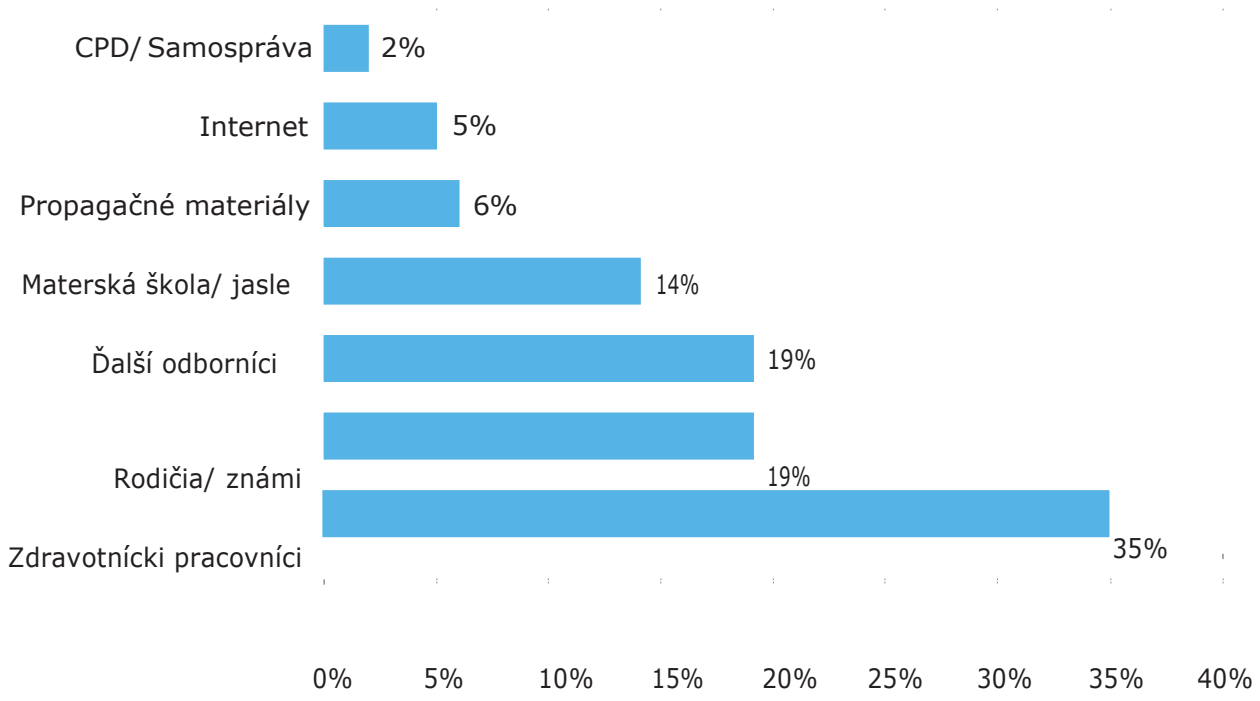

Tento systém sa musí usilovať aj o informovanie rodín a celej komunity s cieľom uľahčenia prístupu k nemu. Oznámenie informácie rodičom o zdravotnom postihnutí je dôležitým momentom v procese včasnej intervencie a zohráva kľúčovú úlohu pri prevencii opustenia dieťaťa rodičmi. V mnohých prípadoch sa rodičia dozvedia o postihnutí svojho dieťaťa od zdravotníckych pracovníkov v príslušnom zdravotníckom zariadení hneď po narodení dieťaťa. V iných prípadoch môžu vývinové problémy zaregistrovať neskôr samotní rodičia alebo zdravotnícki či iní odborníci. Osobitný význam má poskytovanie psychologického poradenstva rodičom, keď je dieťa v pôrodnici, v čase, keď sa dozvedia o postihnutí dieťaťa alebo o riziku možných vývinových ťažkostí. Je veľmi dôležité pre zníženie emocionálneho stresu rodičov a ich prispôsobenie sa novej situácii.

Príspevok konzultantov

„Prevláda obava, že dieťa nehovorí, nereaguje na oslovenie menom, nedodržiava príkazy - toto je bežné v mnohých žiadostiach o službu. V prípade, ak je oneskorený motorický vývoj, niektorí rodičia nám telefonujú a vravia: „Ešte sa neprevalí zo zadu dopredu, nesedí bez opory, nechodí samostatne, hoci je už dosť veľké." Rodičia si všimnú, keď sa oneskoria obrovské vývinové míľniky. Tiež máme veľa detí so syndrómami, ktoré boli diagnostikované pri narodení a rodičia sú znepokojení. Pracujeme s extrémne predčasne narodenými deťmi, ktoré sa narodili pred 30. týždňom tehotenstva. Ďalším zdrojom odporúčaní sú psychológovia z materských škôl, ktorí pri prijímaní identifikujú deti s atypickým vývinom."

Konzultanti Programu Intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom

V záujme dosiahnutia optimálnych výsledkov intervencie v ranom detstve sa odporúča, aby sa pri zistení vývinového problému tento problém riešil čo najskôr. Nižšie uvádzame niekoľko štatistických údajov o veku detí pri prijatí do Programu včasnej intervencie Karin Dom, ako aj o priemernom veku všetkých detí, ktorým boli poskytnuté služby v rámci Programu v roku 2019.

Vekové rozpätie všetkých detí, ktorým boli poskytnuté služby (2019)

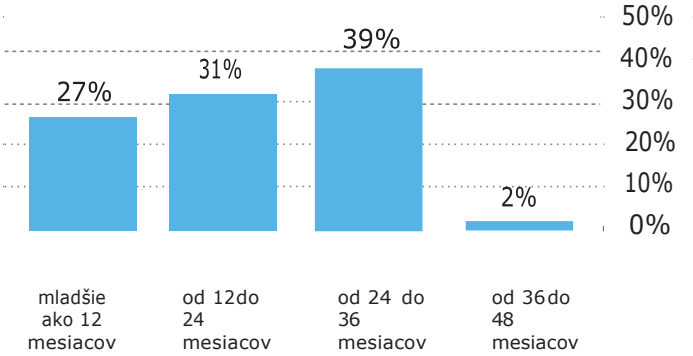

Vekové rozpätie novoprijatých detí (2019)

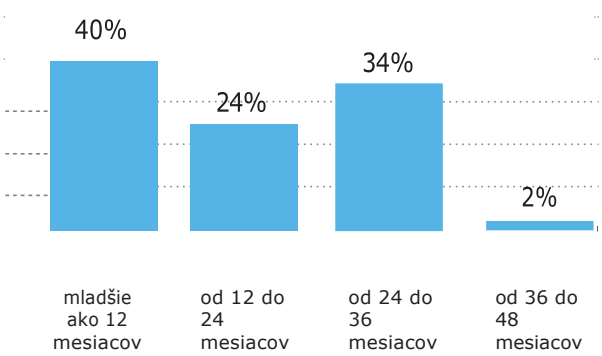

6.2. Zaradenie do Programu včasnej intervencie

Rodiny využívajú sociálnu službu na dobrovoľnej báze. K zaradeniu do včasnej intervencie dochádza vtedy, keď rodičia dieťaťa vyjadria pred poskytovateľom vlastné želanie využívať službu *Centra včasnej intervencie*. Odborníci vykonajú špecializované posúdenie potrieb dieťaťa a rodiny a vypracujú plán poskytovania služieb. S rodinou sa podpíše zmluva o poskytovaní sociálnej služby *Včasnej intervencie*.

6.3. Kritériá oprávnenosti na využívanie Služby

- Vek dieťaťa: 0-3 roky, pravidelné poradenské stretnutia zamerané na podporu pri prechode do materskej školy alebo iných služieb poskytovaných medzi 3 rokmi a 3 rokmi a 6 mesiacmi;
- Riziko opustenia zo strany rodičov a umiestnenia do zariadenia;
- Zdravotné postihnutie alebo riziko jeho vzniku;
- Oneskorenie v jednej alebo viacerých oblastiach vývinu - kognitívnej, motorickej, rečovej, sociálnej, emocionálnej;
- Miesto bydliska - rodina býva v meste Varna, kde je možné vykonávať pravidelné návštevy v domácnosti.

Rozdelenie detí podľa podmienok na základe obáv vyjadrených rodičmi pri zaradení do programu

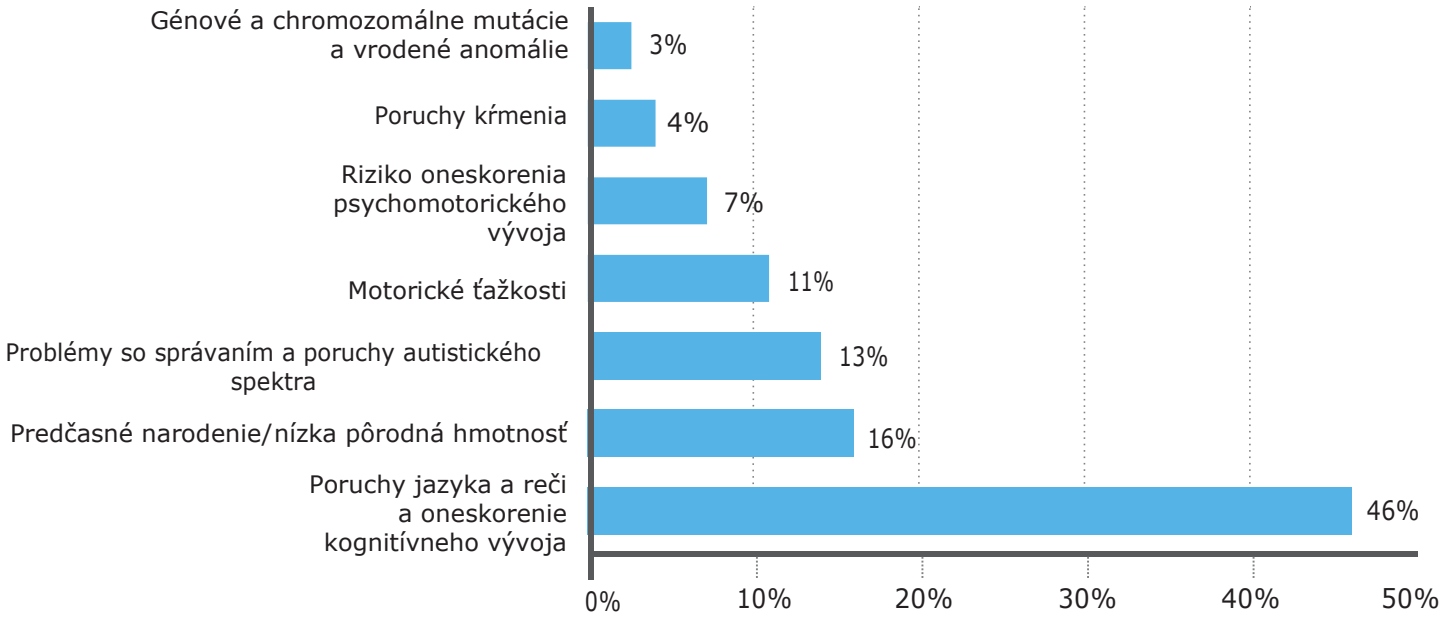

7. Organizácia Programu včasnej intervencie

7.1. Práca na prípade

Na základe žiadosti rodiča/zákonného zástupcu o zaradenie do Programu, ktorú vyjadril telefonicky, listom alebo e-mailom, je potrebné získať tieto informácie:

- Meno a vek dieťaťa;
- Meno rodiča;
- Kto rodinu odporučil;
- Dôvod odporučenia/obáv rodičov;
- Adresa a telefón.

Do 7 pracovných dní od telefonátu rodiča Konzultant telefonicky informuje rodinu o dátume a čase prvej návštevy v domácnosti.

Prvá návšteva v domácnosti

Prvá návšteva v domácnosti sa uskutoční do 2 týždňov od vyjadrenia želania využiť službu včasnej intervencie. Cieľom návštevy v domácnosti je vzájomné zoznámenie sa, výmena informácií a vybudovanie dôvery s rodinou.

Dokumenty vyplnené Konzultantom:

- Vyplní dotazník o sociálnej situácii, vyhlásenie o súhlase s poskytnutím osobných údajov a vyhlásenie o odmietnutí/súhlase s fotografovaním.
- Poskytne dotazník o dieťati a rodičoch s cieľom vykonať špecializované posúdenie potrieb dieťaťa. Dotazník zostáva v rodine a poskytnuté informácie sa prediskutujú s konzultantom počas ďalšej návštevy v domácnosti.
- Konzultant poskytne rodičom Dotazník o veku a štádiách (Ages & Stages Questionnaire) na úvodný prieskum o vývoji dieťaťa, ktorý zostáva rodine na vyplnenie, ale ktorý im zároveň umožňuje vyskúšať si s dieťaťom činnosti uvedené v dotazníku. Výsledky sa prediskutujú počas ďalšej návštevy.

Nadácia Karin Dom pilotne zavádza Dotazník o veku a štádiách (ASD-3) - skríningový test, ktorý vypĺňajú rodičia a ktorý skúma vývoj v piatich oblastiach: komunikácia, hrubá motorika, jemná motorika, riešenie problémov a sociálno-emocionálny vývoj. Výsledky skríningu ukazujú, či dieťa v príslušnej oblasti zaznamenáva oneskorenie v porovnaní s vekovou normou. V rokoch 2015 - 2016 Karin Dom uskutočnila výskumnú štúdiu pre opätovné normovanie ASQ (Dotazníku o veku a štádiách) pre Bulharsko. Napriek tomu sa stále čaká na jeho oficiálne zverejnenie.

- Rodičia vyplnia žiadosť o využívanie služby a podpíšu zmluvu s poskytovateľom služby.
- Konzultant vyplní formulár o návšteve v domácnosti a jednu kópiu ponechá rodine.
- Ak je to možné, dohodne dátum a čas ďalšej návštevy alebo určí časový rámec.
- Zanechá rodičom informačný balíček, ktorý obsahuje: brožúry o zostávajúcich aktivitách poskytovaných v rámci sociálnej služby.
- Konzultant vypracuje sociálnu správu o potrebách užívateľa.

Počas následných návštev v domácnosti sa uskutoční:

- Konzultant s rodičmi prediskutuje pokrok dieťaťa a prípadné obavy rodičov.
- Navrhnú sa nové aktivity pre dieťa. Konzultanti ich predvedú a rodičia ich potom vyskúšajú.
- Vyplní sa Formulár o návšteve v domácnosti, ktorého kópia sa ponechá v rodine a ďalšia kópia sa založí do spisu dieťaťa.
- Konzultant môže poskytnúť nové informácie, knihy, informácie o stretnutiach podpornej rodičovskej skupiny, ktoré by mohli byť pre rodinu užitočné.
- Dohodne sa dátum a čas ďalšej návštevy.
- Vykonáva sa Funkčné hodnotenie vývoja dieťaťa AEPS - Systém hodnotenia, posudzovania a programovania pre deti vo veku od 0 do 3 rokov (A Functional Assessment of the Child's Development AEPS – a Assessment, Evaluation, and Programming System, for Children aged 0 to 3 years). Systém sa používa na posúdenie a určenie silných stránok detí v rôznych oblastiach vývoja. Pomáha určiť aktuálnu úroveň zručností dieťaťa a naplánovať ďalšie kroky, t. j. Funkčné ciele a úlohy v Individuálnom pláne služieb. Hodnotenie sa môže opakovať približne za 6 mesiacov, čo pomáha sledovať pokrok dieťaťa.

Výhodou tohto nástroja je, že spája hodnotenie s intervenciou, čo vedie k vyššej účinnosti. Preukazuje vplyv na vývoj dieťaťa a pomáha pri priebežnom hodnotení služby. Rodičom a odborníkom tak umožňuje jednoducho sledovať pokrok dieťaťa, zatiaľ čo pre financujúce strany slúži ako monitorovací nástroj na sledovanie výsledkov intervencie.

- Do 2 mesiacov od podpísania zmluvy sa vypracuje Individuálny plán poskytovania služieb pre rodinu.

7.2. Frekvencia poskytovania služieb

Frekvencia následných návštev v domácnosti je prispôsobená konkrétnym schopnostiam a záujmom dieťaťa a rodiny, ich zdrojom, prioritám a potrebám vrátane potreby poradenstva pre rodinu v súvislosti s vývojom dieťaťa a dlhodobými cieľmi rodiny. **Obvyklá frekvencia je jedna alebo dve návštevy mesačne, v prípade potreby aj viac.** Na začiatku sú zvyčajne návštevy častejšie, neskôr sa stávajú zriedkavejšími.

8. Ukončenie Programu

Deti strávia v Programe v priemere 1 rok.

Rozdelenie detí podľa dôvodu odchodu z Programu

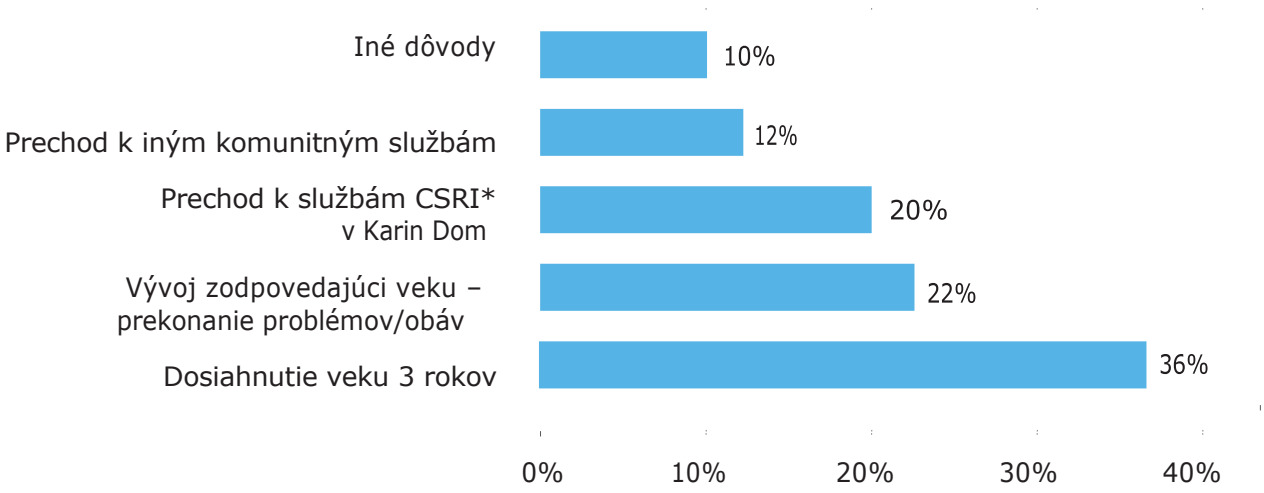

Pri prechode k iným službám Konzultanti pripravia pre rodinu Individuálny plán, na ktorom budú pracovať počas nasledujúcich 6 mesiacov, a podporia rodičov pri výbere služieb vhodných pre dieťa.

* CSRI – Centrum pre sociálnu rehabilitáciu a integráciu (Centre for Social Rehabilitation and Integration)

Pri nástupe do materskej školy môže dieťa potrebovať finančnú podporu. Konzultanti informujú rodinu, ako požiadať o finančnú podporu. Dôležitý je aj výber vhodnej materskej školy. Okrem vhodnej polohy zariadenia starostlivosti o deti, treba brať do úvahy aj ďalšie faktory, ako sú dostupnosť v zastavanom prostredí a vhodné podmienky, počet detí v skupine, skúsenosti pedagogického personálu s prácou s deťmi so špeciálnymi potrebami, možnosti využitia ďalšej finančnej podpory.

Dôležitá je kontinuita, keď dieťa prechádza k iným službám. V procese prechodu by sa malo úsilie zamerať na tímovú prácu a komunikáciu medzi Konzultantmi intervencie v ranom detstve a zamestnancami materskej školy, ktorí budú s dieťaťom pracovať. Rodina a Konzultanti spoločne navštívia materskú školu; stretnú sa s budúcimi učiteľmi dieťaťa a odborníkmi na materiálnu podporu. Oboznámia ich s Individuálnym plánom dieťaťa, s doterajšou prácou, so súčasnými zručnosťami a potrebami dieťaťa. Môžu ponúknuť podporu učiteľom v materskej škole, najmä ak sa títo necítia dostatočne pripravení na prijatie dieťaťa so špeciálnymi vzdelávacími potrebami do svojho bežného vzdelávacieho zariadenia. Niekedy stačí niekoľko stretnutí, inokedy sa prechod ukáže ako nepretržitý proces. Návštevy Konzultantov, diskusie s nimi a ich návrhy môžu výrazne prispieť k hladkému prechodu a k tomu, aby sa učitelia cítili sebavedomejšie a rodičia si boli istejší, že ich dieťa dostane kvalitnú starostlivosť. Dôvera a spolupráca medzi tímom včasnej intervencie, rodinou a materskou školou je kľúčom k úspešnému prechodu dieťaťa do ďalšej etapy jeho/jej života.

Vďaka vybudovanej dôvere zostávajú rodiny a konzultanti v kontakte. Rodiny zatelefonujú pri dôležitých príležitostiach, sviatkoch; informujú konzultantov o pokrokoch dieťaťa a míľnikoch v jeho živote, ako je napríklad nástup do 1. triedy školy.

9. Dokumentácia

- Elektronický register detských užívateľov sociálnych služieb (Electronic Register of Child Users of the social service) - špeciálne navrhnutý pre účely Programu včasnej intervencie Nadácie Karin Dom, ktorý umožňuje rýchle a jednoduché vyhľadávanie a vytváranie informačných správ, štatistických výkazov na účely kontroly a monitorovania;
- Pravidlá prevádzky sociálnej služby Centra včasnej intervencie;
- Metodologické usmernenie k podmienkam a postupu pri poskytovaní sociálnej služby Centra včasnej intervencie;
- Pravidlá pre prácu s rodičmi v Centre včasnej intervencie;
- Harmonogram plánovania služieb;
- Formuláre mesačných hlásení;
- Dokumentácia pre užívateľa, ktorá obsahuje:
  - Formulár žiadosti o službu po telefóne - vyplní sa pri prvom telefonáte rodiča;
  - Formulár na úvodné poradenské sedenie;
  - Vyhlásenie o súhlase so spracovaním osobných údajov - počas prvého stretnutia s rodičmi;
  - Vyhlásenie o odmietnutí/súhlase s fotografovaním dieťaťa - počas prvého stretnutia s rodičmi;

- Rodný list;
- Zdravotná dokumentácia - prepúšťacia správa z pôrodnice, správy z vyšetrení u lekárov, výsledky vyšetrení a röntgenových snímkov, vyjadrenia Lekárskej poradnej komisie (Medical Advisory Committee) (LKK), Územnej odbornej lekárskej komisie (Territorial Expert Medical Board) (TELK) atď.
- Dotazník o veku a štádiách (Ages & Stages Questionnaire - ASQ) - vyplní sa na prvom stretnutí pričom sa berie ohľad na presný vek dieťaťa. V priebehu spoločnej práce sa má Dotazník o veku a štádiách (ASQ) pravidelne vypĺňať;
- Dotazník pre rodičov na určenie potrieb dieťaťa - odovzdá sa rodičom počas prvej návštevy v domácnosti a na druhom stretnutí sa o ňom diskutuje spolu s konzultantmi;
- Formulár pre návštevu v domácnosti - vyplní sa pri každej individuálnej návšteve v domácnosti;
- Žiadosť od rodičov o využívanie sociálnej služby - počas druhého stretnutia s rodinou;
- Zmluva o poskytovaní sociálnej služby - počas druhého stretnutia s rodinou;
- Úvodné posúdenie - dotazník o sociálnej situácii, sociálna správa o potrebách rodiny, anamnéza a individuálna hodnotiaca správa o potrebách dieťaťa - počas druhého stretnutia s rodinou;
- Systém hodnotenia, posudzovania a programovania podľa Oblastí rozvoja (Assessment, Evaluation, and Programming System (AEPS™) by Developmental Domains);

Správa o pokroku trojročného dieťaťa podľa vývinových oblastí za obdobie 6 mesiacov na základe AEPS™

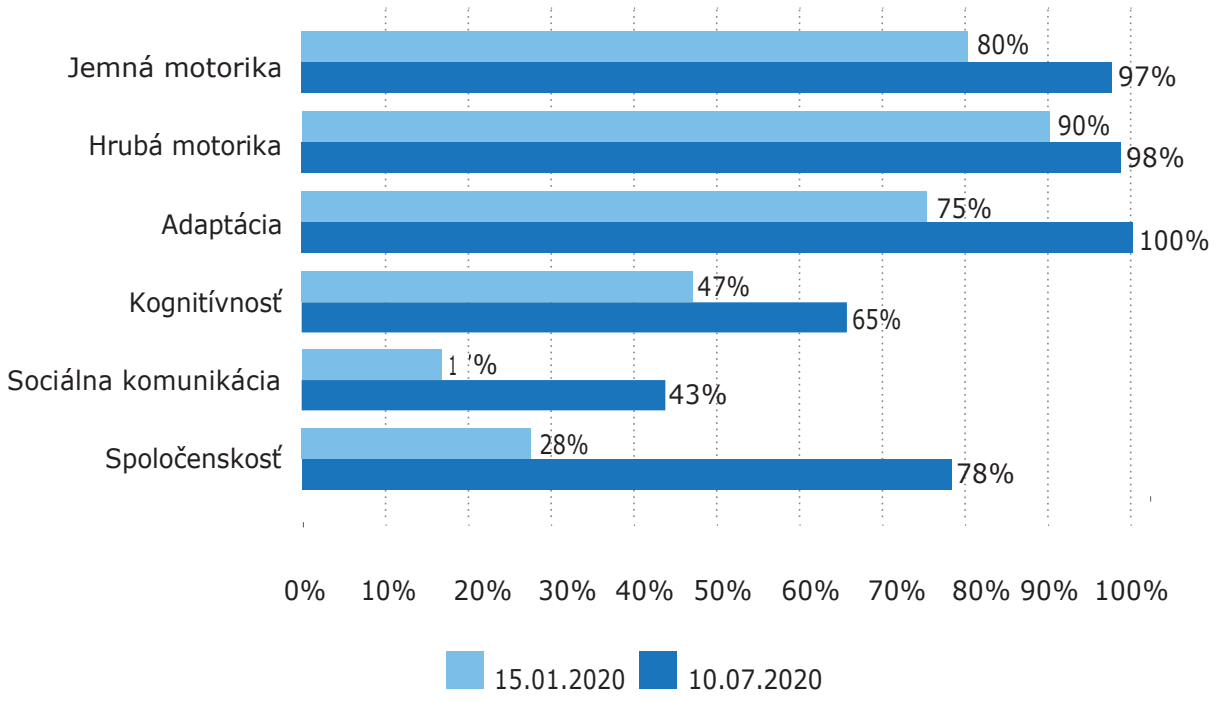

- Individuálny plán poskytovania služieb rodine, prispôsobený individuálnym potrebám dieťaťa - do 2 mesiacov od podpísania zmluvy;
- Stanovisko tímu (ak je potrebné);
- Zápisnica z diskusie o prípade (ak je to potrebné);
- Záverečná správa/Výstupné hodnotenie.

10. Budovanie siete partnerstiev

Počas rokov fungovania Programu Intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom sa popri výsledkoch dosiahnutých v práci s deťmi a ich rodinami vyvíjalo úsilie o nadviazanie partnerstiev s rôznymi inštitúciami - miestnymi aj centrálnymi. Existuje veľa príkladov dobrej spolupráce a súčinnosti so zdravotníckymi zariadeniami pri odporúčaní rodín do Programu už na úrovni pôrodníckych oddelení – pôrodnícke oddelenia Špecializovanej gynekologicko-pôrodníckej nemocnice pre aktívnu liečbu *Prof. Dr. Dimitara Stamatova* vo Varne a Viacprofilovej nemocnice pre aktívnu liečbu *Sveta Anna* vo Varne. Na začiatku Programu sa uskutočnili informačné stretnutia na pracovisku a podpísali sa partnerské dohody s nemocnicami, v ktorých boli špecifikované spoločné záväzky strán. Neonatológovia odporúčajú do Programu predčasne narodené deti a vďaka spoločnej práci tieto deti rýchlo dobiehajú svojich rovesníkov. Spolupracujeme aj s pediatrami a všeobecnými lekármi, ktorí k nám odporučia deti, a spoločne sledujeme vývoj detí s vývinovými ťažkosťami alebo postihnutiami.

Existujú aj osvedčené partnerstvá s miestnymi inštitúciami pracujúcimi s deťmi: Oddelenie ochrany detí, Riaditeľstvo pre sociálnu pomoc, Oddelenie pre matku a dieťa, partnerstvá s mestskými štruktúrami: Riaditeľstvo pre *sociálne aktivity*, Riaditeľstvo pre *vzdelávanie a mládežnícke aktivity*, Riaditeľstvo pre *zdravotnú starostlivosť*.

Prospešné partnerstvá a postupy v rámci spoločných projektov boli vytvorené aj s bežnými zariadeniami starostlivosti o deti - jasľami a materskými školami, ako aj partnerstvá s inými mimovládnymi organizáciami. Tím Karin Dom poskytuje školenia a dohľad tímom v materských školách vo Varne a v celej krajine. Vďaka vybudovaným partnerstvám sa na tím obracajú kolegovia z materských škôl a dožadujú sa rád o vhodných stratégiách pri práci s jednotlivými deťmi. Koncom roka 2019 bolo na žiadosť samosprávy mesta Varna naplánované aj školenie zamestnancov jaslí v meste Varna. Proces začleňovania detí so špeciálnymi potrebami do bežného vzdelávacieho systému je kontinuálny a mnohostranný proces; pre nás je dôležité pokračovať v našej práci a prispievať k tejto veci.

Príspevky partnerov

„Rodičia sa zhodujú na tom, že medzi nimi a odborníkmi sa buduje dôvera", „V súčasnosti sociálna Služba včasnej intervencie zodpovedá potrebám", „Prístup prispieva k udržateľnosti výsledkov dosiahnutých s dieťaťom, pretože rodič sa aktívne zúčastňuje a získava vedomosti a zručnosti".

Partneri zo sociálneho sektora (Oddelenie ochrany detí, Sociálne riaditeľstvo mesta Varna, mimovládne organizácie)

„Odporúčam Nadáciu Karin Dom, pretože vidím pozitívnu zmenu u detí a rodín, (...) tiež spájajú rodinu s inými službami.", „Odporúčam Karin Dom a oni odporúčajú mňa, takže si navzájom pomáhame v témach primeranej výživy."

Partneri z oblasti zdravotníctva

„Upravili sme prostredie, zaviedli sme vizuálne schémy, používame obrázky symboly a gestá. Na deti to malo účinok - sme svedkami ich lepšej schopnosti komunikovať a sociálne interagovať. Sme vďační za spoluprácu!"

Partneri z oblasti vzdelávania (materské školy)

„Som rada, že môžem povedať, že je to jedna z našich najlepších spoluprác s kolegami pracujúcimi v oblasti vzdelávania a podarilo sa nám dostať do osád v meste Svishtov, do dedín, kam sa odborníci takmer vôbec nedostanú. A to je ďalší veľký prínos tejto služby, práca v teréne, aby odborníci boli tam, kde je dieťa a jeho rodina, kde je jeho škôlka, sociálna skupina alebo jasle. Svishtov je mesto, kde už roky máme veľmi úzke kontakty so starostami jednotlivých osád, s Oddelením ochrany detí, s kolegami z iných sociálnych služieb. Využívame sieť kontaktov, ktorú sme si časom úspešne vytvorili a ktorú stále udržiavame. Využívame miestne a regionálne médiá, konferencie, akékoľvek kanály, aby sa informácie dostali k čo najväčšiemu počtu rodín. Takto sa táto sieť budovaná dlhé roky javí ako veľmi užitočná, aby sa informácie dostali k rodinám."

Temenuzhka Todorova, vedúca DCCD, Svishtov,
kde sa tiež rozvíjajú Služby včasnej intervencie

11. Rozpočet a zdroje financovania

Hlavným zdrojom financovania Programu včasnej intervencie je mechanizmus delegovaných činností zo strany mesta s finančnými prostriedkami pridelenými z rozpočtu mesta Varna. Mesačné financovanie zo strany mesta Varna pre 40 detí zahŕňa tieto rozpočtové položky:

A. Platové ohodnotenie odborníkov:

1. Návštevy v domácnosti
2. Individuálne poradenstvo pre rodičov so psychológom
3. Stretnutia detí a rodičov
4. Stretnutia o dojčení na úrovni pôrodníc
5. Doprava – 1 šofér

B. Náklady na materiál

1. Špeciálne pomôcky, hračky, knihy
2. Spotrebný tovar
3. Doprava – palivo, údržba

C. Náklady na externé služby

1. Telefón, elektrina, voda
2. Činnosti a materiály na propagáciu služby

Niektoré náklady, napríklad na dopravu, sú čiastočne hradené. Na tieto a ďalšie aktivity a projekty v rámci programu sa finančné prostriedky snažíme získať; organizujú sa charitatívne kampane, finančné zbierky alebo sa snažíme získať finančnú podporu od súkromných a firemných darcov. Každá činnosť je dlhodobo udržateľná a hľadajú sa rôzne možnosti jej finančného zabezpečenia.

12. Kontrola kvality a dohľad nad službou

Kontrola kvality služieb Programu intervencie v ranom detstve je interná a externá. Internú kontrolu vykonáva vedenie Nadácie Karin Dom, externú samospráva mesta Varna.

Jeden z konzultantov služby pôsobí ako manažér tímu. Manažér má na starosti: každý týždeň zorganizovať stretnutie tímu, priebežné diskusie o prípadoch v rámci práce s deťmi a rodinami; prípady novoprijatých detí; tímovú prácu, dodržiavanie základných princípov a štandardov Programu včasnej intervencie, sprostredkovanie úspechov a problémov a podporu konzultantov; zvládanie profesionálneho vyhorenia; sprostredkovanie komunikácie na úrovni vedenia s ostatnými oddeleniami Nadácie Karin Dom.

Interná kontrola zahŕňa kontrolu dokumentácie - formuláre návštev v domácnostiach, individuálne plány, výstupné hodnotenia. Tieto dokumenty informujú o tom, ako prebiehali domáce návštevy, aké aktivity boli navrhnuté, aké rozvojové ciele a úlohy boli stanovené vo vzťahu k dieťaťu a aký pokrok bol dosiahnutý pri ich plnení. Hodnotenie AEPS vykonané na základe porovnania výsledkov na začiatku a na konci daného obdobia ukazuje pokrok dieťaťa v jednotlivých oblastiach rozvoja.

Kontrola kvality služby sa vykonáva prostredníctvom intervízií a supervízií. Manažér tímu a Riaditeľ služieb pre deti a rodiny vykonávajú kontrolu konzultantov na mesačnej báze. Ich zistenia sa zaznamenávajú do jednotlivých protokolov. Externé kontroly vykonávajú bulharskí a medzinárodní konzultanti (kontrolóri), ktorých zistenia sa prediskutujú s manažérskym tímom a tímom Centra včasnej intervencie a prijímajú sa opatrenia pre zvýšenie efektívnosti služby.

Konzultanti sa každý týždeň zúčastňujú na interných školeniach pre terapeutov v Nadácii Karin Dom. Zúčastňujú sa na školeniach v Bulharsku aj mimo Bulharska, seminároch a konferenciách, aby si rozšírili svoje vedomosti a zručnosti. O svoje postupy sa delia s inými organizáciami. Takto sa zdokonaľujú, rozvíjajú svoje vedomosti a zručnosti, čo ovplyvňuje kvalitu ponúkaných služieb.

Ďalším nástrojom na monitorovanie výsledkov Programu je elektronický register, ktorý sa používa na získavanie štatistických informácií. Tieto informácie slúžia ako podklad na vypracovanie technickej mesačnej správy pre sociálnu službu.

III. Efektívnosť realizácie modelu Intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom

Model včasnej intervencie na podporu rodičov detí s vývinovými ťažkosťami alebo postihnutím je založený na **prístupe zameranom na rodinu**. Prístup zameraný na rodinu sa sústreďuje na prácu nielen s dieťaťom, ale s celou rodinou. Model spočíva v podpore rodičov, aby sa sami starali o svoje dieťa, pričom vychádza z presvedčenia, že rodičia najlepšie poznajú a dokážu identifikovať potreby svojho dieťaťa. Tento prístup sa líši od odborného prístupu k práci, pri ktorom odborníci, či už lekári alebo terapeuti, diagnostikujú a predpisujú liečbu alebo určujú oblasť zásahu. Prístup zameraný na rodinu spočíva v rovnocennej spolupráci rodičov a odborníkov. Rodičia môžu stanoviť priority pre svoju rodinu a rozvoj svojho dieťaťa, zatiaľ čo odborníci sú tu na to, aby im pomohli pracovať na dosiahnutí cieľov, ktoré si stanovili.

V rámci tohto modelu je vstup do služby voľný; rodičia môžu požiadať o radu, ak majú obavy o vývoj svojho dieťaťa, bez toho, aby museli čakať alebo získať odporúčanie. Služba je dostupná a vďaka jej dynamike nie je potrebné dlho čakať. Integrované a flexibilné služby sa poskytujú v súlade s individuálnymi potrebami a možnosťami dieťaťa a rodiny. Vďaka mobilnému charakteru služby dochádza k úspore času a finančných prostriedkov rodiny. Okrem toho rodina dostane usmernenie o potrebných lekárskych vyšetreniach a konzultáciách, čo jej ušetrí stres, dezorientáciu a chodenie od jedného špecialistu k druhému.

Konzultanti včasnej intervencie poskytujú podporu v prirodzenom prostredí dieťaťa - doma, kde sa dieťa cíti bezpečne a chránené. Tým sa znižuje aj úroveň stresu u rodičov. Využíva sa domáce prostredie a možnosti, ktoré má rodina k dispozícii. Rodičia môžu napríklad považovať za dôležité, aby sa ich dieťa naučilo pohybovať po dome a používať nábytok. Konzultanti navrhujú rodičom stratégie na zvládnutie problémov pri starostlivosti o dieťa so špeciálnymi potrebami a podporujú ich vo všetkých činnostiach súvisiacich s výchovou dieťaťa - kŕmenie, polohovanie, vytváranie vhodného prostredia v domácnosti atď. Konzultanti predvádzajú hry a cvičenia, ktoré môžu rodičia a dieťa robiť spoločne, aby zlepšili vzájomnú komunikáciu alebo pomohli rozvoju dieťaťa v tej či onej oblasti. Metodológia služby zodpovedá potrebám rodiny. Rodičia prichádzajú s cieľmi a zameriavajú sa na vlastné úsilie. Stanovujú sa ciele, ktoré sú merateľné a dosiahnuteľné v krátkom čase. Navrhujú sa aktivity, ktoré si rodičia pred ďalšou návštevou vyskúšajú a potom sa podelia o výsledky.

Konzultanti majú aj ďalšiu úlohu - pomáhať rodine pri nadväzovaní kontaktov s inými, doplnkovými komunitnými službami. Týmito službami môžu byť okrem iného terapia v špecializovanom centre, vyšetrenie u lekára, zápis do jaslí alebo materskej školy, návšteva denného centra, využívanie zákonných sociálnych dávok. Preto je pre úspech včasnej intervencie obzvlášť dôležité vytvoriť a udržiavať kontaktnú a partnerskú sieť s inými organizáciami a inštitúciami v komunite. Model včasnej intervencie je vo svojej podstate modelom **integrovaných služieb pre deti a rodiny**, pričom včasná intervencia je stanovená ako hlavná jednotka podpory.

IV. Dosiahnuté výsledky pre deti a rodiny. Dva príklady z praxe.

Jednou z výhod uplatňovania modelu Intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom a prístupu zameraného na rodinu je posilnenie postavenia rodiny. Prieskum zameraný na hodnotenie Programu intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom skúmal úroveň spokojnosti 296 rodičov v období rokov 2013 - 2015. Porovnávacia analýza za trojročné obdobie ukázala veľký pokrok rodičov, pokiaľ ide o ich zapojenie a dôveru v praktické realizovanie navrhovaných činností. Analýza údajov nám ukázala, ako sa zvýšila sebadôvera rodičov, ich kompetencie a sebauvedomenie o význame ich vlastnej úlohy pre rozvoj dieťaťa. Ku koncu prieskumu veľa rodičov odpovedalo, že pokrok ich dieťaťa je výsledkom vytrvalosti a pravidelných aktivít v domácnosti. Je to pozitívna tendencia, pretože dokazuje, ako sa Konzultantom podarilo zaktivizovať silu rodín.

Samostatní a sebavedomí rodičia sú lepšími ochrancami svojich detí v ďalších etapách ich života. Ich pozitívne rodičovské skúsenosti z nich robia aj lepších obhajcov zmeny politík, čo je cesta k vybudovaniu jednotného národného systému intervencie v ranom detstve.

Výsledky programu najlepšie ilustrujú dva nižšie uvedené príbehy, ako ich vyrozprávali Konzultanti Intervencie v ranom detstve Nadácie Karin Dom.

PRÍBEH VYARY*

S rodičmi Vyary sme sa stretli na Oddelení ochrany detí (CPD) vo Varne. Dôvodom nášho stretnutia bolo riziko umiestnenia dieťaťa do ústavu a možnosť, že sa jej rodičia vzdajú rodičovských práv. Oddelenie nás požiadalo o účasť na stretnutí, pretože sa spoliehalo na naše skúsenosti s deťmi so špeciálnymi potrebami a ich rodinami. Vyara sa narodila v 28. týždni tehotenstva a vážila 600 gramov. Jej otec sa prikláňal k názoru, že by to nemusela zvládnuť, a nebol ochotný dieťa prijať. Keďže matka váhala, dostala radu len od vlastnej mamy, aby sa Vyary nevzdávala.

Psychológ a sociálny pracovník z Programu včasnej intervencie Karin Dom sa stretli s oboma rodičmi spolu so sociálnymi pracovníkmi z CPD. Na tomto stretnutí rodičia vyjadrili svoje obavy a povedali, že perspektíva starostlivosti o dieťa s extrémne nízkou pôrodnou hmotnosťou je podľa nich "plná rizík". Spoločne sme diskutovali o zdravotnom stave dieťaťa a možnostiach výchovy v rodinnom prostredí v budúcnosti. V tom čase sa blížilo prepustenie Vyary z nemocnice a mala byť premiestnená do Domova zdravotnej a sociálnej starostlivosti pre deti, aby sa tam o ňu ďalej starali. Navrhli sme rodičom, aby nestratili kontakt s Vyarou, ale aby ju naďalej navštevovali v novorodeneckom oddelení. Hovorili sme o tom, že vo všeobecnosti môže vývoj v ranom detstve skrývať riziká pre každé dieťa. Niekedy nás však odolnosť a vôľa žiť maličkej ľudskej bytosti môže skutočne prekvapiť. Naše stretnutie sme ukončili želaním, aby každý deň prinášal pre dieťa čoraz menšie riziko.

Takto sa nám podarilo ustáť definitívny sklon týchto rodičov vzdať sa dieťaťa. Dostávali sme správy o tom, že Vyara sa vyvíja veľmi dobre - je kŕmená z fľaše namiesto pomocou hadičky, plače jasným krikom, a veľmi dobre reaguje. Matka a otec boli pokrokom svojho dieťaťa povzbudení. Šťastným koncom tohto príbehu je, že otec si Vyaru osvojil a ona sa už nachádza v rodinnom prostredí a starajú sa o ňu obaja jej rodičia.

* Mená sú pozmenené s ohľadom na zachovanie anonymity.

PRÍBEH NELLY

Partnerské združenie sa obrátilo na Program včasnej intervencie Karin Dom v súvislosti s ohrozeným dieťaťom umiestneným v náhradnej rodine. Nelly vážila 1000 gramov, narodila sa v 28. týždni tehotenstva a objavili sa u nej popôrodné komplikácie. Prvú návštevu v domácnosti som vykonala ako rehabilitačná pracovníčka spolu so psychologičkou Programu. Stretli sme sa s trojmesačnou Nelly, porozprávali sme sa o očakávaniach, potrebách a prioritách rodiny a naplánovali sme budúcu pomoc. Rodinu som začala navštevovať dvakrát mesačne, aby som pracovala na motorickom rozvoji dieťaťa. Mala pomerne veľa neurologických komplikácií a rodinu som odporučila na rôznych zdravotníckych špecialistov. Pomohli sme rodine zaobstarať kočiar, v ktorom sa s Nelly môže ísť von. Naši partneri prípad tiež monitorovali, dbali na to, aby všetky vyšetrenia a röntgenové snímky prebehli načas, pričom náhradná rodina spolupracovala a riadila sa odporúčaniami, ktorými sa snažila pomôcť správnemu vývoju dieťaťa.

Keď mala Nelly 9 mesiacov, dozvedeli sme sa, že čoskoro bude adoptovaná. Naše návštevy pokračovali aj v jej novej rodine; na nami poskytnuté informácie a rady reagovali s porozumením a nadšením. Nelly si rýchlo zvykla na svoju novú rodinu; jej motorické ťažkosti boli napravené. Po tom, ako začala chodiť, sa do návštev v domácnosti začal zapájať aj logopéd a rodina sa zapojila do stretnutí v Karin Dom.

Od adopcie Nelly neuplynul ani rok, ale jej vývoj je vynikajúci. Ak by ste nepoznali jej sociálnu a zdravotnú anamnézu, neverili by ste, že patrila do kategórie tzv. rizikových detí. Nedávno jej rodina oznámila, že sa chystá adoptovať chlapčeka. Sme radi, že s našou podporou sa rodičia cítia motivovaní a pripravení pustiť sa do ďalšej adopcie tak skoro po prvej. Stále navštevujeme aj Nellyin prvý domov. Jej náhradná rodina získala cenné skúsenosti a sebadôveru a teraz sa stará o tretie predčasne narodené dieťa.

V. Prínosy pre komunitu

Neriešené problémy v detstve ovplyvňujú nielen život dotknutých detí a rodín, ale majú vplyv aj na spoločnosť, oslabujú prosperitu komunít a znižujú šance ľudí žiť dobrý a úspešný život. Budovanie zdravších, šťastnejších a produktívnejších komunít sa môže uskutočniť len vtedy, ak budeme podporovať deti v tom, aby rozvíjali svoj potenciál.

Mnohé z potenciálnych prínosov včasnej intervencie sa prejavujú až v dlhodobom horizonte a sú široko rozšírené v spoločnosti - od jednotlivcov a rodín až po miestne komunity a na všetkých úrovniach riadenia.

Napríklad zmiernenie problémov so správaním v detstve povedie k tomu, že deti budú mať menej deštruktívne správanie v škole a budú potrebovať menej dodatočnej podpory zo strany učiteľov. Toto má potenciál viesť k lepším študijným výsledkom a k finančným príjmom počas celého života dieťaťa, ktorému sa poskytuje včasná intervencia, ako aj jeho rovesníkov, a to vďaka plynulejšiemu vzdelávaciemu procesu. To môže tiež znížiť pravdepodobnosť predčasného ukončenia školskej dochádzky, ako aj znížiť pravdepodobnosť účasti na trestnej činnosti, čím sa následne zníži zaťaženie justičného systému. Toto môže viesť aj k menej rizikovému správaniu u detí a mladých ľudí, ako je užívanie alkoholu a drog, čo môže následne ovplyvniť náklady na zdravotné poistenie a viesť k zlepšeniu životných podmienok počas celého ich života.

U detí, ktorým bola poskytnutá včasná intervencia, možno pozorovať tieto krátkodobé a dlhodobé prínosy:

- študijné výsledky;
- sociálna a emocionálna prispôsobivosť;
- fyzické zdravie;
- lepšie zamestnanie a vyššie príjmy;
- menej prípadov umiestnenia do ústavnej starostlivosti, zadržania alebo uväznenia.

Vývoj malého dieťaťa je niekedy ovplyvnený viacerými rizikovými faktormi, ako sú chudoba, zlá strava, duševný stav alebo postihnutie rodičov, umiestnenie do ústavnej starostlivosti, umiestnenie do rôznych rodín s cieľom zabezpečiť starostlivosť, užívanie návykových látok, násilie a zanedbávanie, ako aj nízka úroveň vzdelania rodičov.

Ak sa poskytujú služby včasnej intervencie, tieto riziká sú vyvážené obrannými faktormi. V dôsledku podpory prostredníctvom Intervencie v ranom detstve rodičia ľahšie zvládajú výzvy každodenného života a stres spojený s rodičovstvom, dostávajú podporu od širšej rodiny a priateľov a ich základné potreby sú uspokojené. Rodičia rozumejú vývoju dieťaťa a získavajú vedomosti o rodičovstve. Dieťa dokáže dať najavo, ako sa cíti, a dokáže tiež priaznivo komunikovať s ostatnými. Čím viac je rizikových faktorov v živote dieťaťa, tým viac je sťažený jeho rast a vývoj. Čím je viac obranných faktorov, tým je pravdepodobnejší pokrok v raste a vývoji dieťaťa.

Deti, ktorým je poskytovaná intervencia v ranom detstve, vykazujú lepšiu úroveň pripravenosti na školský život. Mnohé z týchto detí potrebujú pri nástupe do materskej školy menej služieb. Majú rozvinuté sociálno-emocionálne zručnosti, schopnosť komunikovať a ľahšie sa adaptujú na prostredie skupiny. Takisto platí, že jedno z troch detí pri nástupe do školy nepotrebuje materiálnu podporu.

Investície do včasnej intervencie sa vyplácajú z dlhodobého hľadiska, počas celého života jednotlivca. Ekonomický prínos včasnej intervencie pre spoločnosť časom prevýši náklady na včasnú intervenciu. Prínosom pre spoločnosť je zníženie budúcich nákladov na zdravotnú starostlivosť, vzdelávanie a sociálne zabezpečenie. Intervencia v ranom detstve prispieva k budovaniu spravodlivejšej, vyspelejšej a harmonickejšej spoločnosti.

VI. Výzvy v oblasti intervencie v ranom detstve v Bulharsku

- Stále existujúca spoločenská stigma detí so zdravotným postihnutím a ich rodín vedie k neochote rodičov podeliť sa o svoje obavy a vyhľadať odbornú pomoc pre svoje deti. Rodičia aj odborníci prehliadajú prínos včasnej intervencie - tendenciou je čakať, kým dieťa dovŕši 3 alebo 4 roky.
- V Bulharsku sa neuplatňuje žiadny štandardný hromadný prieskum na rýchle posúdenie vývoja dieťaťa pediatrami, všeobecnými lekármi a inými odborníkmi pracujúcimi s malými deťmi s cieľom odhaliť a odporučiť deti na služby.
- Základné procesy na zavedenie intervencie v ranom detstve - skríning, odporúčanie, diagnostika, monitorovanie - nie sú všeobecne uznávané. Poskytovanie služieb je v mnohých prípadoch viazané na diagnózu, ktorá sa veľmi často stanovuje po dovŕšení 3 rokov. To vedie k vynechaniu najcitlivejšieho obdobia vývoja v ranom detstve.
- Poskytovanie služieb intervencie v ranom detstve sa zvyčajne uskutočňuje v centrách, kde odborníci uplatňujú odborný model bez zapojenia rodičov.
- Zmena modelu z odborného na model zameraný na rodinu sa považuje za náročnú. Napriek ťažkostiam pri zavádzaní prístupu zameraného na rodinu prináša najlepšie výsledky

z hľadiska spoločnej zodpovednosti a vzájomnej dôvery odborníkov a rodičov, ktorí majú spoločný názor a pracujú v súčinnosti v záujme pokroku dieťaťa.

- Problematický je nábor, udržanie a odborná príprava zamestnancov. Úroveň fluktuácie zamestnancov bráni kontinuite a znižuje kvalitu služieb. V mnohých lokalitách je počet odborníkov nedostatočný. Chýba odborná príprava špecialistov v oblasti práce s malými deťmi a uplatňovania prístupu zameraného na rodinu.
- Rozdiely v kvalite poskytovaných služieb a dostupnosti komunitných podporných systémov v mestských a vidieckych oblastiach, ako aj vo veľkých a malých sídlach, čo prehlbuje rozdiely v sociálnej nerovnosti.
- Stále nie sú zavedené jednotné štátne normy pre poskytovanie finančných prostriedkov a kvalitu služieb v oblasti intervencie v ranom detstve.

VII. Odporúčania týkajúce sa rozvoja služieb intervencie v ranom detstve

- Využívať univerzálne vyšetrenie vývinu dieťaťa, ktoré umožní včasnú identifikáciu ohrozených detí alebo detí s vývinovými problémami a ich nasmerovanie na ďalšie vyšetrenia.
- Zabezpečiť jednoduchý prístup k službe, pracovať na zmenách vzhľadom na čakaciu dobu, aby sa zabezpečila včasná intervencia.
- Podporovať terénnu prácu v komunite/identifikáciu detí, aby sa zabezpečilo, že "skryté" ohrozené deti budú odhalené a bude im ponúknuté vývinové vyšetrenie a v prípade potreby budú odporučené na služby Intervencie v ranom detstve, aby sa zabezpečilo, že žiadne dieťa neostane nepovšimnuté.
- Nadviazať kontakty s pediatrami, všeobecnými lekármi, nemocnicami s pôrodníckymi a neonatologickými oddeleniami, jasľami a materskými školami, Oddelením ochrany detí, Oddelením pre matku a dieťa a ďalšími komunitnými službami pracujúcimi s deťmi a rodinami, s cieľom zabezpečiť odporúčanie na programy včasnej intervencie. Je dôležité spätne sledovať zdroje odporúčaní, aby bolo možné plánovať identifikáciu a začlenenie detí, ktoré potrebujú služby intervencie v ranom detstve.
- Zamestnať špecialistov s rôznou odbornou kvalifikáciou v tímoch poskytujúcich služby intervencie v ranom detstve, aby sa mohli deliť o vedomosti a prepájať ich v rámci celého tímu. Odborníci na intervenciu v ranom detstve by mali okrem svojej úzkej špecializácie získať vedomosti aj v iných oblastiach a odboroch, aby boli pre rodiny užitoční a čo najlepšie ich podporovali.
- Poskytnúť odbornú úvodnú prípravu, zvyšovanie kvalifikácie a dohľad pre odborníkov v oblasti intervencie v ranom detstve a iných odborníkov pracujúcich v interdisciplinárnych tímoch.
- Univerzitné programy buď ako postgraduálna kvalifikácia, alebo magisterský študijný program, pre odbornú prípravu špecialistov v oblasti intervencie v ranom detstve.
- Mentorské programy pre novovymenovaných a mladých odborníkov v službách intervencie v ranom detstve.
- Budovať kompetencie u odborníkov vykonávajúcich kontrolné funkcie s cieľom monitorovať kvalitu služieb intervencie v ranom detstve nielen prostredníctvom kontroly dokumentov, ale aj preskúmaním priamej práce s deťmi a rodinami.
- Poskytovať odbornú prípravu zdravotníckemu personálu, konkrétnejšie pôrodným asistentkám, s cieľom zlepšiť ich zručnosti a skúsenosti s cieľom podporiť úspešné dojčenie.
- Zahrnúť dojčenie do zdravotníckych štandardov, čím sa zabezpečí zahrnutie nákladov na poradenstvo pri dojčení do rozpočtových položiek zdravotnej starostlivosti pre pôrodnice.

Karin Dom

O Nadácii *Karin Dom*

Nadácia Karin Dom je mimovládna organizácia, ktorú v roku 1996 založil dedičný diplomat a filantrop Ivan Stancioff. Je jedným z prvých centier v Bulharsku, ktoré poskytuje služby pre deti so špeciálnymi potrebami na základe úplne nového modelu. Nadácia je splneným snom jej zakladateľa, ako aj rodičov, detí a odborníkov, ktorí postupom času spájajú svoje sily v prospech detí. Karin Dom ponúka nielen terapeutické služby, ale poskytuje aj prostredie pre rozvoj, vzdelávanie a emocionálny rast detí, a to všetko na základe prístupu zameraného na rodinu. Organizácia sa zasadzuje za zmeny v politike v prospech detí na miestnej a národnej úrovni a je členom prestížnych národných a medzinárodných organizácií.

Ďalšie informácie o našich aktivitách, službách a nástrojoch nájdete na
www.karindom.org

NATIONAL NETWORK FOR CHILDREN

O Národnej sieti pre deti

Národná sieť pre deti je združenie organizácií občianskej spoločnosti a podobne zmýšľajúcich jednotlivcov, ktorí pracujú s deťmi a rodinami a pre deti a rodiny v celej krajine. Podpora, ochrana a dodržiavanie práv detí sú niektoré z kľúčových princípov, ktoré nás spájajú. Naše členské organizácie každoročne poskytujú podporu viac ako 110 000 deťom, viac ako 26 000 rodinám a približne 5 000 odborníkom.

www.nmd.bg